

[Věda a její předpoklady]

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[2001](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[2001](#)

◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 6. 9. 2001

◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 6. 9. 2001

[Věda a její předpoklady]

Věda (každá věda) musí mít nějaký vymezený „předmět“, tj. vymezené téma, okruh témat, okruh problematiky, k nimž směřuje, jimiž se zabývá a v jehož rámci usiluje o určité porozumění a na základě tohoto porozumění o příslušné poznání a tedy vědění. Je však třeba si uvědomit a podržovat v povědomí, že toto není jediné možné vymezení „vědění“ ani „vědy“, nýbrž že jde o dějinné vyústění některých tendencí, které nabyly převahy nad jinými způsoby porozumění (např. pojetí EPISTÉMÉ ve starém Řecku, i když i tam můžeme ještě dále rozlišovat např. mezi chápáním jednotlivých presokratiků, Platónovým a Aristotelovým atd.). Stanovení a vymezení předmětu vědění (vědy) však ještě zdaleka nestačí k ustavení vědy: sebelépe vymezený „předmět“ (tj. téma, tematika) ještě nezakládá vědu samu. Pro každou vědu je totiž neméně důležitou podmínkou či předpokladem stanovení určité metody (resp. celé řady metod, celé metodologie). Ani metoda, ani způsob její aplikace (jejího použití) však nevyplývají z předmětu (tématu) vědy, ale jsou zakotveny především v jiných kontextech, než jaké představují jednotlivé předměty bádání. Tak např. přinejmenším problémem je logické zpracování jednotlivých zjištění resp. poznatků: je tato logičnost již v předmětu samém? Anebo jde o způsob myšlení, který se sice při zpracování poznatků musí osvědčovat, ale přesto z poznatků samých nevyplývá? Logičnost se totiž týká pojmů a jejich vzájemné provázanosti, eventuálně vůbec myšlení, ale představa, že samy „věci“ se chovají „logicky“, i když nejsou myšleny, je silně problematická. (Je ovšem pravda, že v dějinách filosofie najdeme celou řadu myslitelů, kteří byli přesvědčeni o tom, že logika je původně doma ve věcech, zatímco do myšlení se dostává teprve druhotně, a to v důsledku poznávání věcí a jejich souvislostí; už mezi presokratiky najdeme takové, kteří byli přesvědčeni, že je to týž LOGOS, který vládne (platí) jak ve světě věcí (v realitě), tak v rozumu a myšlení.) Bylo by však vskutku absurdní chtít vědecké metody odvozovat (vyvozovat) z poznávané skutečnosti. Sám fakt, že jsou často vymyšleny metody, které časem musí být opuštěny nebo důkladně opravovány, svědčí o tom, že představují něco nového, založeného na invenci která se ovšem může mýlit, a proto musí být kontrolována a prověřována).

(Praha, 010906-2.)